

Іртищева І. О.

*доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри менеджменту
Національного університету кораблебудування
імені адмірала Макарова*

Гуріна О. В.

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту організацій та ЗЕД,
Миколаївського національного університету
імені В.О. Сухомлинського*

Работін Ю. А.

*старший викладач кафедри економічної теорії
та фінансово-економічної безпеки,
Одеської національної академії харчових технологій*

Irtysheva I. O.

*Doctor of Economics, Professor,
Head of the Department of Management
National University of Shipbuilding named after Admiral Makarov*

Gurina O. V.

*Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Management of Organizations
and Foreign Economic Affairs
Mykolayiv National University named after V.O. Sukhomlinsky*

Rabotin Yu. A.

*Senior Lecturer of the Department of Economic Theory
and Financial and Economic Security
Odessa National Academy of Food Technologies*

МОЖЛИВОСТІ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ДОСВІДУ СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ КРАЇН ЄС У ВІТЧИЗНЯНУ ПРАКТИКУ

Анотація. У статті аналізується сучасний стан, тенденції та основні засади соціальної політики Європейського союзу. Досліджено рівень соціального розвитку країн – членів ЄС, основні проблеми у соціальній сфері та стратегічні напрямки їх вирішення. Обґрунтовано заходи, щодо реалізації Європейського досвіду для удосконалення вітчизняної моделі соціального розвитку.

Ключові слова: соціальна політика, соціальні стандарти, соціальні витрати, показники соціального розвитку.

Постановка проблеми. Однією з базових передумов поступової інтеграції України до Європейського союзу є вирішення проблем адаптації до соціальних стандартів ЄС. Прагнучи стати членом європейського співтовариства, Україна повинна чітко осмислювати необхідність зміни пріоритетів соціальної політики та формувати власну модель соціального розвитку з урахуванням її адаптації до сучасних тенденцій, дотримуючись при цьому базових європейських принципів справедливості, уникнення дискримінації та забезпечення сталого розвитку. Перебуваючи у складних соціально-економічних умовах, що посилюються військовими діями на Сході, анексією Криму та втратою значної частини економічного й людського потенціалу, основними завданнями соціалізації економічного розвитку є формування дієвої системи соціального захисту, боротьба з бідністю й розвиток людського капіталу на основі соціального консенсусу і балансу між різноспрямованими цілями соціального забезпечення й економічної ефективності господарюючих суб'єктів. У зв'язку з цим дослідження досвіду країн ЄС, що спрямовані на формування наукового підґрунтя для розроблення ефективної моделі соціального розвитку населення України не втрачають своєї актуальності.

З огляду на Європейський вектор подальшого розвитку нашої країни, соціальна сфера ЄС та окремі проблеми впровадження соціальної політики та соціальних стандартів країн-членів європейського співтовариства у практику соціального розвитку України виступають предметом дослідження багатьох вітчизняних науковців. Серед них можна виділити праці Кицак Т.Г., Михненко А. та Щур Н., Ралко О.С., Слюсаренко К.В., Садовенко М.М., Черленяка І.І. та багатьох інших. Разом з цим, сучасний кризовий стан соціальної сфери в Україні свідчить про недосконалість діючої політики та актуалізує подальші дослідження Європейського досвіду, що може бути використаний для формування ефективної моделі соціального розвитку.

Мета. Метою написання статті є дослідження особливостей та сучасних тенденцій й сфері соціального розвитку країн ЄС й можливостей імплементації кращого досвіду соціальної політики у вітчизняну практику.

Виклад основного матеріалу. Кожна країна ЄС йшла до союзу свої власним шляхом, накопичила певний соціальний досвід та сформувала економічний потенціал, що певним чином визначає певні особливості соціальної політики. Країни ЄС використовують різні моделі соціального розвитку, що визначають роль держави у регулюванні соціальних процесів, рівень соціального наванта-

ження на бізнес, джерела, умови й напрямки соціальних виплат та рівень соціального захисту загалом.

Разом з цим, запровадження вільного ринку та Шенгенської зони на території більшості країн ЄС засвідчили неможливість подальшого економічного розвитку без розроблення спільних засад соціальної політики та політики у сфері зайнятості. Протириччя, що пов'язані з різним рівнем економічного, інноваційного та виробничого потенціалу і їх впливу на рівень соціального розвитку й соціального забезпечення в окремих країнах послаблюють Європейських союз як єдиного гравця на світовому рівні. Саме тому, з метою посилення єдиної Європи розробляються різноманітні програми та формується єдина концепція соціального розвитку, що спрямована на зниження бідності населення, стабільного соціального захисту та підвищення зайнятості як важливої передумови підвищення економічних стандартів. Основною метою соціальної політики на рівні ЄС є конвергенція соціальних стандартів.

У зв'язку з цим, найбільшу питому вагу у структурі витрат бюджету ЄС займають витрати на ефективний та всеохоплюючий розвиток (таблиця 1). Ключовими напрямками фінансування ефективного та всеохоплюючого розвитку є зростання кількості робочих місць та територіальна, економічна і соціальна єдність.

Протягом 2014-2016 років структура видатків Європейського бюджету залишалася відносно сталою. Відмінчаються незначні коливання щодо зниження витрат за статтями: адміністрування (-0,7%), спеціальні інструменти (-0,25), розумний та всеохоплюючий розвиток (-0,3%). Разом з цим зросли видатки за програмами сталого розвитку (0,9%) та програмами безпеки і громадянства (0,4%), що пов'язано із загостренням екологічних проблем та безпеки внаслідок загроз терористичного характеру й у галузі кібербезпеки.

Для досягнення поставлених перед ЄС цілей у сфері здійснення соціальної політики заплановані як великі інфраструктурні проекти, так і менш традиційні наукові, інноваційні проекти та проекти мобільності. Такі програми, як «Горизонт 2020», «Еразмус+», «Євратом», програма Європейського Союзу з питань зайнятості та соціальних інновацій, є одними з інноваційних інструментів реалізації соціальної політики ЄС, оскільки саме фінансування інновацій у соціальній, технічній, економічній сферах дасть змогу досягти покращення якості життя та подолати наслідки економічної рецесії, диференціації у рівнях як соціального, так і економічного розвитку [4].

Важливим і водночас одним з найскладніших завдань соціальної політики в ЄС є вирівнювання середньої заробітної плати, оскільки значна її диференціація призводить до понаднормового підвищення рівня трудової міграції всередині союзу, що негативно відображається на еконо-

мічних показниках розвитку окремих країн та створює певну соціальну напругу.

Середня заробітна плата в ЄС складає близько 1508 євро. Разом з цим, вона значно відрізняється у різних країнах. Наприклад, у 2016 році найвища середня заробітна плата зареєстрована у Люксембурзі (3149 євро), а найнижча – у Болгарії (382 ЄВРО). Тобто, заробітна плата в середині Євросоюзу відрізняється у десятки разів. Доцільно відзначити, що середня заробітна плата 1508 євро розділяє ЄС на половину – 14 країн, де середня заробітна плата вище цієї лінії, а 14 країн, де середня заробітна плата нижча медіанної. В 2016 році чисельність населення ЄС складала близько 505 млн. чол. З них – чисельність населення у країнах з заробітною платою, що нижча від медіанної – близько 125 млн. чол.(25%).

У динаміці 2014-2016 років спостерігається певний тренд на вирівнювання, тобто збільшення середньої заробітної плати в країнах з більш слабкою економікою (Греція, Латвія, Естонія, Румунія, Болгарія) та зниження рівня середньої заробітної плати у деяких розвинутих країнах, серед яких найбільш суттєве скорочення спостерігається у Великобританії (-22%), на Кіпрі (-16%), на Мальті (-6%) та у Швеції (-5%).

Не менш важливим показником, що характеризує ефективність соціальної політики в країнах є показник ризику бідності, що визначається як відношення чисельності населення, яке знаходиться на межі або за межею бідності відносно встановлених мінімальних норм доходів у розрахунку на душу населення. Згідно з даними Євростату, рівень ризику бідності (після соціальних трансфертів) в ЄС-28 залишався практично стабільним у період між 2010 та 2013 роками, збільшившись з 16,5% до 16,7%. У період з 2013 по 2014 рік рівень ризику бідності збільшився на 0,5 відсотків, а потім трохи збільшився в 2016 році (на 0,12 %) до 17,5%.

У розрізі країн-членів ЄС, найвищий рівень бідності спостерігається у Румунії (22,4%), Латвії (22,2%), Естонії (22%), Литві (20,7%). У свою чергу, лідерами у рейтингу за найнижчою часткою бідного населення є Чеська республіка (8,6%), Нідерланди (10,8%), Словачія (10,6%) та Франція (11,9%). Структура ризику бідності у розрізі соціальних груп населення за критерієм зайнятості показує рівень соціальної захищеності громадян відповідної категорії в країнах.

Найбільш захищеними від ризику бідності працюючі громадяни у Ірландії де частка зайнятих, що отримують дохід нижче мінімального значення бідності є 0,8%. Після неї йдуть Фінляндія (3,5%), Чеська республіка (4%), Бельгія (4,6%), Данія (5,5%) та Швеція (7,1%).

У свою чергу, рівень захищеності безробітних громадян є найвищим у Франції (37,7%), Данії (37,6%), Бельгії (40,7%) та Нідерландах (35,5%). Важливим показником

Таблиця 1

Структура видатків бюджету ЄС

№	Напрямки бюджетних витрат	2014	2015	2016	Приріст
1.	Smart and Inclusive Growth (Розумний та всеохоплюючий розвиток)	49,60	49,10	49,30	-0,30
2.	Sustainable Development: Natural Resources (Сталий розвиток: природні ресурси)	42,68	43,40	43,54	0,86
3.	Security and Citizenship (Безпека та громадянство)	1,30	1,50	1,70	0,40
4.	Global Europe (Європа як глобальний гравець)	0,10	0,10	0,10	0,00
5.	Administration (Адміністрування)	6,00	5,70	5,30	-0,70
6.	Compensations (Виплати)	0,02	-	0,01	-0,01
7.	Special Instruments (Спеціальні інструменти)	0,30	0,20	0,05	-0,25

Джерело: сформовано автором за даними Євростату [3]

соціального захисту населення є пенсійне забезпечення. У 2016 році, найнижчий рівень ризику бідності серед громадян пенсійного віку спостерігався в Угорщині (5%), Словачії (6,2%), Нідерландах (6,2%), Франції (7,1%), Чеській республіці (7,4%) та Данії (8,8%). Це означає, що середній розмір пенсії в цих країнах є вищим від рівня доходу, що характеризує бідність. Доцільно сказати, що рівень мінімального доходу за яким обчислюється бідність у країнах – членах ЄС визначається на основі вартості споживчого кошика, що оновлюється кожного року.

Що стосується України, то за останніми даними ООН, загальний рівень бідності населення у 2016 становив 61%. У соціальній структурі найбільш вразливою соціальною категорією є люди пенсійного віку (рівень бідності серед яких складає майже 73%), працюючі громадяни (32%) та безробітні (63%).

До основних причин соціальної нерівності та проблем, що спричиняють бідність, експертами Єврокомісії віднесено [9]:

1. Високий рівень безробіття та неефективний перерозподіл доходів і соціальних пільг (найбільш відчутні ці чинники у Болгарії, Греції, Естонії Литві, Латвії та на Кіпрі);

2. Науково-технічний прогрес, що не зважаючи на його позитивну роль в економічному зростанні, чинить значний негативний вплив на збільшення майнової нерівності серед зайнятих громадян. Зокрема, спостерігається стрімке зростання заробітних плат у наукоємних секторах економіки (ІТ, електроніка, комунікації) на фоні зниження заробітних плат у виробничих секторах за рахунок заміщення робочих місць автоматизованим обладнанням та у сільському господарстві;

3. Глобалізаційні процеси, що зумовили переміщення частини виробництва у країни з дешевою робочою силою та приплив трудових мігрантів;

4. Зростання чисельності само-зайнятих осіб, що знижують рівень соціальної ефективності праці та характеризуються нерівномірністю отримання доходів;

5. Інші процеси, серед яких значна роль в останні роки належить значному притоку мігрантів, що потребують соціалізації та мають доходи на рівні соціального мінімуму.

Варто зауважити, що на соціальний захист у країнах ЄС припадає значна частка державних витрат. У 2016 році частка бюджетних витрат на соціальне забезпечення по відношенню до ВВП коливалася по країнах ЄС від 9,7 % в Ірландії до 25,8 % у Фінляндії.

Витрати на соціальний захист в Європі поділяються на певні групи:

– “sickness & disability” – витрати на охорону здоров’я та допомогу особам, що втратили працездатність. До цих витрат належать витрати на інтеграцію на ринку праці осіб з інвалідністю й працівників з обмеженою працездатністю, витрати на виплату допомоги на випадок хвороби та інвалідності;

– “old age” – соціальний захист людей похилого віку що охоплює пенсійні виплати, витрати на реалізацію державних програм у сфері охорони здоров’я, освіти та соціального житла для людей похилого віку. Ця стаття також містить соціальні витрати на такі послуги для літніх людей, як денний догляд та реабілітаційні послуги, піклування за місцем проживання та інші пільги в натуральній формі;

– “survivors” – витрати на соціальний захист у зв’язку із втратою годувальника;

– “family & children” – соціальні витрати на допомогу сім’ям і дітям передбачають: грошові виплати (допомоги) сім’ям з дітьми, разом із допомогою на дітей, яка

в окремих країнах залежить від рівня заробітної плати батьків та/або віку дитини; допомогу на період відпустки по догляду за дитиною та допомогу одиницею батькам. Фінансова підтримка сімей здійснюється здебільшого через систему оподаткування, в тому числі звільнення від сплати податків;

– “unemployment” – соціальні витрати на допомогу по безробіттю;

– “housing & social exclusion” – витрати для вирішення проблем, пов’язаних із забезпеченням житлом малозабезпечених верст населення, та проблем, пов’язаних із соціальною ізоляцією. Соціальна ізоляція – це процес, при якому окремі особи або їх групи частково або повністю позбавляються доступу до різних прав, можливостей і ресурсів, які зазвичай доступні для членів іншої групи і які мають основоположне значення для соціальної інтеграції всередині цієї конкретної групи (наприклад, житло, зайнятість, охорона здоров’я, громадська участь, демократична участь тощо). Гендерна, кастова або етнічна нерівність призводить до соціальної ізоляції, результатом якої є неможливість окремих громадян повною мірою брати участь в економічному, соціальному і політичному житті суспільства, в якому вони живуть [5, с. 86].

Однією з ключових цілей та пріоритетів діяльності Європейської комісії є боротьба з бідністю населення та соціальною ізоляцією. Зокрема, загальні засади та пріоритети соціального розвитку в Європейських країнах до 2020 року визначені у «Стратегії Європа 2020» [6]. Стратегія «Європа 2020» – це порядок денний ЄС для країн-учасниць в напрямку зростання економіки та досягнення пріоритетів у економічній, соціальній та екологічній сфері на поточне десятиліття. У ньому підкреслюється обґрунтоване, стійке і всеосяжне зростання як спосіб подолання структурних недоліків в економіці Європи, підвищення її конкурентоспроможності та продуктивності й підтримки стійкої соціальної ринкової економіки.

До ключових цілей соціального розвитку в країнах ЄС відносяться:

1. Збільшення рівня зайнятості населення у віці 20-64 років до 75%;

2. Зниження частки молоді (віком 18-24 роки), що не має закінченої середньої освіти до рівня нижче 10%;

3. Збільшення частки населення з вищою освітою до рівня вище 40%;

4. Зниження кількості людей, що знаходяться за межею бідності – на 20 млн. осіб.

Серед країн-учасниць спостерігається різний рівень досягнення вказаних цілей, що, як правило, корелює з економічними показниками розвитку.

Одним з вагомих показників, що визначає ефективність соціальної політики та економічного розвитку країни є рівень зайнятості населення. За даними Євростату, у 2016 році рівень зайнятості населення у віці 20-64 років по Єврозоні становив 70,1%, що є найвищим середнім показником для ЄС за останні 6 років. До країн з найвищим рівнем зайнятості відносяться Швеція (80,5%) та Великобританія (76,8%). До країн, для яких проблема зайнятості є нагальною потрапили: Греція (54,9%), Італія (60,5%), Хорватія (60,6%), Румунія (66%) та Іспанія (62%).

Рівень зайнятості також значно змінюється залежно від освітнього рівня населення. Зокрема, за дослідженнями Євростату в 2016 році рівень зайнятості осіб у віці 25-64 років, які закінчили вищу освіту склала 84,8% в ЄС-28, що набагато вище показника (54,3 %) для осіб з середньої освітою. Ця тенденція пояснюється насамперед розвитком нових технологій, що поступово витісняють з ринку праці некваліфікованих працівників.

Згідно з дослідженнями Шиманської О., у сфері зайнятості населення ЄС можна виділити низку відмінних ознак:

1) формування глобального ринку праці (з характерною активною динамікою робочої сили між країнами, які відчувають нестачу у ній, і країнами-донорами трудових ресурсів);

2) виникнення нових, адекватних сучасному рівню розвитку інформаційних технологій і комунікацій, форм зайнятості;

3) підвищення вимог до якості робочої сили за умов реалізації нових конкурентних стратегій бізнесу, які забезпечують ефективність останнього;

4) переміщення компаній-виробників в регіони і країни, які є споживачами їх товарів і послуг, зорієнтоване на залучення місцевої робочої сили [8, с. 93].

Європейська комісія здійснює щорічний моніторинг реалізації Стратегії як по Єврозоні в цілому, так і у розрізі окремих країн та приймає поточні рішення щодо уникнення розривів між плановими й стратегічними показниками. У таблиці 2. відображено рівень виконання пріоритетів соціального розвитку ЄС протягом 2008-2015 років.

На основі динаміки показників, наведених у таблиці 2. можна констатувати, що в цілому політика ЄС у сфері зайнятості та освіти є ефективною, оскільки вже станом на 2015 рік. рівень пріоритетних індикаторів лише на декілька відсотків є нижчим, ніж це передбачено стратегічними цілями на 2020 рік. Разом з цим, проблемними питаннями для ЄС залишається боротьба з бідністю. Так протягом 2008-2014 років чисельність населення, що знаходиться за межею бідності збільшилася на 4,7 млн. проти планового скорочення на 20 млн. до 2020 року. Основними проблемними питаннями залишається високе соціальне навантаження на бюджет ЄС та зниження темпів економічного росту в окремих країнах.

На думку Слюсаренко К.В., «поняття «європейська соціальна модель» використовувати не зовсім коректно, оскільки в системі економічного управління Євросоюзу деякі питання політики вирішуються на національному рівні, інші на рівні ЄС. Вирішення більшості проблем у сфері зайнятості, працевлаштування та реформування соціальної політики здійснюється на рівні держав-членів ЄС, а не на рівні Євросоюзу. Тому насправді існують різні європейські соціальні моделі, з різними особливостями й різною ефективністю» [5, с. 87].

Не зважаючи на деякі відмінності в державних підходах до реалізації соціальної політики у вказаних моделях спільними для всіх країн-членів ЄС встановлені високі соціальні стандарти. «Соціальні стандарти рівня життя населення країн ЄС стосуються встановлення мінімальних соціальних норм, які гарантують гідний рівень життєдіяльності суспільства. Вони включають на сьогодні 14 стандартів соціальних норм, які використовують співробітники ООН при розрахунку індексу людського розвитку (ІЛР)

країн та використовуються для аналізу й прогнозування соціально-політичної ситуації у тій чи іншій державі:

– показник очікуваної тривалості життя при народженні (від мінімальної – 25 років до максимальної – 85 років);

– показник грамотності дорослого населення (на рівні 100%); середня тривалість навчання (не менше від 15 років);

– реальний ВВП на душу населення;

– сумарний коефіцієнт народжуваності (на рівні 2,14-2,15);

– коефіцієнт старіння населення (не більше 7%);

– розрив у рівні доходів граничних децильних груп населення (не повинен перевищувати 10:1);

– частка населення, яке проживає за межею бідності (не більше 10%);

– співвідношення мінімальної та середньої заробітної плати, що не перевищує 1:3;

– мінімальний рівень погодинної заробітної плати не менше 3 дол. США;

– рівень безробіття, що не перевищує 8-10%;

– кількість правопорушень на 100 тис. населення – до 5 тис. випадків;

– рівень депопуляції – 50:50;

– кількість психічних патологій на 100 тис. населення – не більше 284 осіб 10.

Такий широкий спектр соціальних стандартів дає змогу здійснювати універсальну, системну експертизу соціальної політики як суспільного інституту та виявляти проблемні місця в його структурі, які потребують негайного державного і наднаціонального регулювання [7].

Одним з визначальних сучасних трендів соціалізації економічного розвитку у Європейських та інших розвинутих країнах є масштабне впровадження інноваційних технологій у соціальну сферу. Соціальні інновації базуються на прискореному розвитку науково-технічного прогресу й проникають у всі сфери людської діяльності (соціальну, економічну, культурну, політичну, духовну).

На основі проведених досліджень сучасних тенденцій соціального розвитку на засадах інновацій визначено характерні ризи інноваційної соціалізації, що проявляються як основні тренди:

– зростання ролі людського розвитку у забезпеченні конкурентних переваг національної економіки;

– визнання соціальної значущості дослідника-науковця як основної рушійної сили економічного розвитку та необхідності всебічної підтримки формування інтелектуального потенціалу та умов для його реалізації;

– формування та розвиток людино-орієнтованих послуг, що враховують комплекс соціальних, творчих, особистісних прагнень і потреб які характеризують людину з позиції її особистості;

– зростання значущості нематеріальних потреб у структурі мотиваційної піраміди;

Таблиця 2

Динаміка реалізації цільових показників соціального розвитку Стратегії «Європа 2020»

Показники	2008	2011	2012	2013	2014	2015
Рівень зайнятості населення у віці 20-64 років,%	70,3	68,6	68,4	68,4	69,2	70,1
Частка молоді (віком 18-24 роки), що не має закінченої середньої освіти,%	14,7	13,4	12,7	11,9	11,2	11,0
Частка населення з вищою освітою, %	31,1	34,8	36,0	37,1	37,9	38,7
Чисельність населення, що знаходиться за межею бідності, млн.	116,2	119,6	122,5	121,6	120,9	*

*- немає даних

Джерело: [10]

– перехід значної частини соціальних послуг в електронні системи, що передбачають наявність зворотного зв'язку з компаніями та враховують базову потреби й переваги людини;

– всебічна інформатизація соціального розвитку.

На основі проведеного дослідження можемо констатувати що, незважаючи на певні розбіжності та загострення соціально-економічних проблем в окремих країнах, члени Європейського Союзу будують свою економіку у напрямку забезпечення високих стандартів якості життя, соціального захисту, подолання бідності, нерівності та соціальної ізоляції. Разом з цим, зміни у рівнях заробітної плати, зростання бідності, погіршення соціальних настроїв та зміна політичних пріоритетів громадян в окремих країнах показали, що політика суворої економіки не дала очікуваних результатів та має негативний вплив на економіку. Отже, важливим завданням соціальної політики як на рівні ЄС, так і в Україні є пошук оптимального балансу між економічними й соціальними процесами шляхом оптимізації соціальних витрат з одночасним розвитком альтернативних можливостей забезпечення соціальних потреб.

У цьому контексті доречною вважаємо думку Кицак Т.Г. та Коваленко І.Ф. : «Нинішній стан економіки нашої країни переконливо свідчить, що спроби пов'язати існуючу модель економіки України лише з чистими ринковими відносинами в їх неоліберальній обгортці є теоретично нерівними і історично безперспективними. Адже лібералізм в економіці, що проповідується з кінця минулого століття як панацея від усіх негараздів, поки що залишає за собою «понівечені» надії і сподівання народів. Тому подальше сповідування моделі вільного ринку, тим більше у спотворених формі та змісту, як це має місце в Україні, з її тотальними корупцією і тінювим бізнесом, практично позбавляють Україну шансів вийти із нинішньої кризи. Однозначно, що в цьому аспекті держава має чітко визначитись, не з тим чи іншим варіантом лібералізації згідно з умовами чергового траншу МВФ, а взяти курс на побудову нової ринкової економіки соціально-орієнтованого напрямку» [1, с. 154].

Одним з пріоритетних напрямів соціалізації економічного розвитку України повинна стати соціально-економічна модернізація, що базується на основних положеннях угоди про асоціацію з ЄС та враховує особливості

історичного розвитку, наявний потенціал, потреби населення та національні стратегічні цілі.

Погоджуємося також з думкою науковців А. Михненко та Н. Щур, що «сьогодні для того щоб Україна на світовій арені займала гідне місце, а якість життя громадян відповідала європейським стандартам, потрібно, щоб на зміну неефективній та нерентабельній соціальній політиці, прийшла політика, сконцентрована на потребах не тільки конкретної соціальної групи, але й кожної людини. Для цього основними характеристиками нової моделі соціальної політики України мають стати: скорочення бідності та зміцнення позицій та ролі середнього класу; зміцнення конкурентоспроможності національної економіки на засадах інноваційної моделі розвитку і реалізація ефективної державної антикорупційної політики; випереджальне зростання рівня доходів громадян порівняно з інфляцією; скорочення фінансово незабезпечених пільг; збільшення рівня зайнятості населення та запобігання втраті кваліфікованих кадрів; поліпшення соціальної мобільності; поширення волонтерського руху» [2, с. 225].

Ключовими аспектами соціалізації економічного розвитку, на нашу думку виступають: забезпечення соціальної справедливості на основі впровадження ефективної системи адресної соціальної допомоги; перенесення акцентів на активні форми соціальної політики та соціальної підтримки; модернізація системи охорони здоров'я на засадах рівного фізичного та економічного доступу громадян до медичних послуг з одночасною диверсифікацією джерел фінансування під державні гарантії; залучення інвестицій у розвиток освіти і науки; модернізація системи освіти, формування ефективних соціальних ліфтів; посилення ролі інститутів громадянського суспільства.

Висновки. На основі проведеного дослідження встановлено, що головними засадами соціалізації економічного розвитку України за умов поступової інтеграції до європейського співтовариства є послідовне та безальтернативне зближення стратегічних напрямків регуляторної політики (соціальної, демографічної, політики у галузі охорони здоров'я, науки та освіти) з відповідними напрямками адміністрування в ЄС а також адаптація основних функцій соціальної політики ЄС до сучасних умов та першочергових потреб соціально-економічного реформування вітчизняної економіки.

Список використаних джерел:

1. Кицак Т.Г. Українська модель соціальної політики: стан і доміанти розвитку. Соціально-трудова відносинами: теорія та практика: збірник наук. праць.: Київ. 2016. № 2 (12). С. 153-161.
2. Михненко А., Щур Н. Світові моделі соціальної політики: уроки для України. Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. 2011. Вип. 2. С. 219-227.
3. Офіційний сайт Eurostat. URL: <http://ec.europa.eu/eurostat/>.
4. Ралко О.С. Особливості реалізації соціальної політики ЄС. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент. 2016. № 21. С. 37-40.
5. Слюсаренко К.В., Садовенко М.М. Соціальна політика ЄС: сучасні виклики і перспективи. Економічний аналіз: зб. наук. Праць – Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2017. Том 27. № 1. С. 80-90.
6. Стратегія «Європа 2020». URL: https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-and-fiscal-policy-coordination/eu-economic-governance-monitoring-prevention-correction/european-semester/framework/europe-2020-strategy_en/
7. Черленяк І. І. Про методико дослідження ідентифікації європейських соціальних стандартів. Стратегічні пріоритети. 2008. № 4 (9). С. 121-128.
8. Шиманська О. Специфіка регулювання Європейських ринків праці: досвід для України. Вісник ТНЕУ. 2014. № 1. С. 91-99.
9. European semester thematic factsheet addressing inequalities /European commission, 2017. URL: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/file_import/european-semester_thematic-factsheet_addressing-inequalities_en_0.pdf
10. Індикатори реалізації стратегії «Європа 2020» / Eurostat, 2016. URL: <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/3217494/7566774/KS-EZ-16-001-EN-N.pdf/ac04885c-cfff-4f9c-9f30-c9337ba929aa>
11. Іртішова І.О. Неприбуткові організації в системі світових соціально-економічних процесів: [монографія] / [Стройко Т.В., Іртішова І.О., Стегней М.І., Ткаліч Т.І., Крупица І.В.]; за ред. д.е.н., доцента Стройко Т.В. – Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2013. 135 с.

ВОЗМОЖНОСТИ ИМПЛЕМЕНТАЦИИ ОПЫТА СОЦИАЛЬНОГО РАЗВИТИЯ СТРАН ЕС В ОТЕЧЕСТВЕННУЮ ПРАКТИКУ

Аннотация. В статье анализируется современное состояние, тенденции и основные принципы социальной политики Европейского союза. Исследован уровень социального развития стран – членов ЕС, основные проблемы в социальной сфере и стратегические направления их решения. Обоснованно мероприятия по реализации Европейского опыта для совершенствования отечественной модели социального развития.

Ключевые слова: социальная политика, социальные стандарты, социальные расходы, показатели социального развития.

POSSIBILITIES OF IMPLEMENTATION OF THE SOCIAL DEVELOPMENT EXPERIENCE OF EU COUNTRIES IN UKRAINIAN PRACTICE

Summary. The current state, trends and basic principles of social policy of the European Union have been analyzed in the article. The level of social development of the EU member states, the main problems in the social sphere and strategic directions of their solution were researched. The measures for implementing the European experience in improving the national model of social development were substantiated.

Keywords: social policy, social standards, social expenditures, indicators of social development.

УДК 658.7:334.012.64

Каличева Н. Є.

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки та управління виробничим
і комерційним бізнесом*

Українського державного університету залізничного транспорту

Копачевська Ю. А.

магістр

Українського державного університету залізничного транспорту

Kalicheva N. E.

*candidate of economic sciences, associate professor,
associate professor department of economics
and management of industrial and commercial business
Ukrainian state university of railway transport*

Kopachevska Y. A.

master

Ukrainian state university of railway transport

ВПЛИВ ЛОГІСТИКИ НА РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВ МАЛОГО БІЗНЕСУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Анотація. У статті розкрито особливості логістичного забезпечення підприємств малого бізнесу в сучасних умовах. Визначено, що розвиток малого бізнесу в Україні є досить актуальним, особливо в сучасних складних умовах, коли майже відсутні тісні господарські зв'язки між галузями та підприємствами. Розглянуто особливості логістичного забезпечення малих підприємств. Охарактеризовано новітні підходи до вирішення логістичних завдань для підприємств. Розкрито сутність фулфілменту як одного з перспективних напрямів логістичного забезпечення підприємств малого бізнесу.

Ключові слова: малий бізнес, логістика, постачання, логістичні компанії, логістичні підходи, фулфілмент.

Вступ та постановка проблеми. Розвиток світової економіки має тісний зв'язок із підприємницькою діяльністю, що призводить до змін в економічній системі на макро- та мікрорівні та сприяє зростанню національної економіки. За таких умов розвиток малого підприємництва як одного з важливих чинників становлення економіки є гарантом ефективного економічного розвитку національного господарства країни за рахунок активізації виробничого та комерційного секторів.

Та, на жаль, суб'єкти малого бізнесу мають досить багато проблем, які впливають на їх становлення та роз-

виток. Вони є досить обмеженими в доступі до економічних ресурсів та інструментів ведення господарської діяльності, що призводить до необхідності пошуку нових підходів та прийомів для власного розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання становлення та розвитку малого бізнесу висвітлювали В. Волик, М.О. Кизим, В.О. Орлова, А.А. Левшук, С.Б. Жарая [1–5] та багато інших. Але нестабільність ринкового середовища призводить до необхідності постійного пошуку шляхів ефективного розвитку малого бізнесу. І одним із таких напрямів є їх логістичне забезпечення,